

N:o 147.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 16 maj 1907.
— — — — — Andra Kammaren den 17 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 6, 7, 8, 10, 11, 13 till och med 22, 25, 28 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen.

(Särskilda utskottets n:o 1 utlåtande n:o 3 och memorial n:o 5).

Till Konungen.

Genom en den 30 januari 1907 dagtecknad proposition, n:o 28, har Eders Kungl. Maj:t till Riksdagens pröfning i grundlagsenlig ordning framlagt »Förslag till ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 6, 7, 8, 10, 11, 13 till och med 22, 25, 28 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen.»

I samband med ofvannämnda proposition har Eders Kungl. Maj:t till Riksdagens granskning öfverlämnat »Förslag till lag om val till Riksdagen».

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 10 Saml. 1 Afd. 1 Band. 48 Häft. (N:o 147.) 1

Vid behandlingen af ifrågavarande proposition har Riksdagen, som funnit densamma icke kunna oförändrad bifallas, antagit att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande

Förslag

till

ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 6 till och med 23, 25, 28 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen.

Regeringsformen.

§ 31.

Till borgmästaretjänst i stad äge där bosatta och i stadens allmänna angelägenheter röstberättigade män att föreslå tre behörige personer, då Konungen en af dem utnämne. På lika sätt förhålles med rådmans- och magistratssekreterare-sysslorna i Stockholm.

§ 49.

Riksdagen representerar svenska folket. De rättigheter och åligganden, som gällande lag tillägger Rikets Ständer, tillkomma hädanefter Riksdagen. Den fördelas i två kamrar, hvilkas ledamöter väljas på sätt riksdagsordningen och särskild af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag stadga. Kamrarna äga i alla frågor lika behörighet och myndighet; skolande Riksdagen i kraft af denna grundlag sammankomma till lagtima möte hvarje år den 15 januari, eller, om helgdag då inträffar, dagen därefter; Konungen dock obetaget att, emellan lagtima riksdagar, urtima riksdag sammankalla.

Hos urtima riksdag må endast förekomma ärende, som föranledt Riksdagens sammankallande eller af Konungen eljest för densamma framläggas, så ock hvad med dylikt ärende står i oskiljaktigt sammanhang.

§ 53.

Lagtima Riksdag skall för ärendenas beredning tillsätta dessa utskott: ett Konstitutionsutskott, att väcka och upptaga frågor rörande förändringar i grundlagarne, så ock i vallag, hvarom i 49 § förmåles, att yttranden däröfver till Riksdagen afgifva, samt att granska de i statsrådet förda protokoll; ett Statsutskott, att utreda och för Riksdagen uppgifva statsverkets och riksgäldsverkets tillstånd, förvaltning och behof; ett Bevillningsutskott, att behandla bevillningsfrågor; ett Bankoutskott, att öfverse Bankens styrelse och tillstånd samt föreskrifter om bankoförvaltningen gifva; samt ett Lagutskott, att utarbeta de från kamrarna remitterade förslag till civil-, kriminal-, kommunal- och kyrkolagarnas förbättring.

Å urtima riksdag skola ej flera utskott tillsättas, än som erfordras för beredning af därvid förekommande ärenden.

Riksdagsordningen.**Kamrarnas bildande.**a) *Första Kammaran.*

§ 6.

1. Första Kammarans ledamöter skola till ett antal af etthundra-femtio utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga. Valet gäller för en tid af sex år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

2. Hvarje landstingsområde och sådan stad, som nu är nämnd, utgör en valkrets, för hvilken, efter folkmängden inom dess område, väljes en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en etthundra-femtiondedel af rikets folkmängd.

3. För valkrets, som har mindre folkmängd än i mom. 2 sägs, väljes dock en riksdagsman.

4. Därest det antal riksdagsmän, som med tillämpning af stad-gandena i mom. 2 och 3 bör utses, icke uppgår till etthundrafemtio, skola, för ernående af detta antal, de valkretsar, hvilkas folkmängd mest öfverskjuter de tal, som enligt mom. 2 äro bestämmande för riks-

dagsmännens antal inom valkretsarne, vara berättigade att hvardera välja ytterligare en riksdagsman.

5. Det antal riksdagsmän, hvarje valkrets enligt ofvan angifna grunder äger utse, bestämmes hvart tionde år af Konungen; dock må hvad sålunda bestämmes icke lända till inskränkning i vald riksdagsmans rätt att under föreskrifven tid utöfva riksdagsmannakallet.

6. Upphör stad att i landsting deltaga, inträder stadens rätt att utse riksdagsman då, enligt 7 § 2 eller 3 mom., nytt val skall ske inom den valkrets, staden förut tillhört. Är ej, då stadens rätt att välja inträder, riksdagsmännens antal för staden af Konungen bestämdt, skall en af valkretsens platser tillkomma staden.

7. Äro icke, då tillämpning skall ske af den i mom. 5 nämnda bestämmelse, så många ledigheter inom Kammaren, att nya valkretsar, som i följd af stadgandet i näst förestående mom. ännu ej utsett riksdagsmän, samt gamla valkretsar, för hvilka ökning af antalet riksdagsmän bör äga rum, kunna samtidigt komma i åtnjutande af rättigheten att välja fullt antal riksdagsmän, skall, i afseende å ordningen för sagda rättighets utöfning dessa valkretsar emellan, gälla till efterrättelse: att nya valkretsar äga företräde framför äldre; att bland två eller flera nya valkretsar företrädet tillkommer den, som tidigast utträdt ur landsting; att valkretsar, för hvilka tillökningen i riksdagsmännens antal är grundad på stadgandena i mom. 2, äga företräde framför valkretsar, för hvilka sådan tillökning härleder sig från föreskrifterna i mom. 4; att bland sådana valkretsar, hvilka på grund af stadgandena i mom. 2 äga välja ökad antal riksdagsmän, den har företrädet, för hvilken detta antal är störst, eller, om antalet är lika för två eller flera valkretsar, den bland dem, hvars folkmängd mest öfverskjuter de tal, som enligt samma mom. äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarne; att bland sådana valkretsar, hvilka jämlikt mom. 4 äga utse ökad antal riksdagsmän, företrädet tillkommer den, för hvilken det i samma mom. omnämnda folkmängdsöfverskott är störst; samt att i de fall, där folkmängdsöfverskottet, såsom lika stort för två eller flera valkretsar, ej kan tjäna till grund för bestämmande af företrädet dem emellan, detta skall afgöras genom lottning inför chefen för justitiedepartementet i närvaro af tre bland fullmäktige i rikets bank och tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret.

§ 7.

1. Valkretsarna indelas i sex grupper. Denna indelning fastställs i vallagen. Är stad, som i 6 § 6 mom. sägs, berättigad att utse riks-

dagsman, skall staden tillhöra samma grupp som det landstingsområde, hvari staden förut ingått.

2. Hvarje år skall inom en af de i 1 mom. nämnda grupper förrättas val för nästföljande sexårsperiod. Hvilken ordning härvid skall mellan grupperna iakttagas, därom stadgas i vallagen. Val verkställles af landsting vid lagtima möte och af stadsfullmäktige vid sammanträde under september månad.

3. Har Konungen förordnat om nya val i hela riket, förrättas sådant val i hvarje valkrets för tiden intill utgången af den sexårsperiod, för hvilken val senast hållits inom den grupp, valkretsen tillhör.

4. Har i en valkrets riksdagsman afgått före sexårsperiodens slut, och är ej annan valkrets, till följd af ny bestämmelse om riksdagsmännens antal för de särskilda valkretsarna, berättigad till den lediga platsen, fylles ledigheten på sätt i vallagen sägs. Skall ledigheten fyllas genom nytt val, verkställles sådant för den återstående tiden.

5. Skall plats, när sexårsperioden för en valkrets tilländalupit, öfvergå från denna till valkrets inom annan grupp, varde under sjätte året af sagda period, å tid som i 2 mom. sägs, inom sistnämnda valkrets nytt val anställt för det eller de år, som återstå af löpande sexårsperiod för samma valkrets.

6. Har i en valkrets riksdagsman afgått före sexårsperiodens slut, och är annan valkrets berättigad till den lediga platsen, varde i sistnämnda valkrets nytt val anställt för tid, som i 3 mom. afses; dock att, där platsen jämlikt 2 eller 5 mom. redan är tillsatt för tid efter löpande året, det val, som för ledighetens fyllande hålles, skall gälla allenast till årets slut.

7. Landsting sammanträder för riksdagsmannaval, där så erfordras, till urtima möte.

§ 8.

Valen till Första Kammaren äro proportionella, där två eller flera riksdagsmän skola utses.

Närmare bestämmelser om valen meddelas i vallagen.

§ 9.

Till ledamöter i Första Kammaren kunna endast väljas män, som uppnått trettiofem års ålder samt äga och minst tre år näst före valet ägt fastighet till taxeringsvärde, ej understigande femtiotusen riks-

daler, eller ock till staten skatta samt under tid, som nyss är sagd, skattat för minst tretusen riksdaler årlig inkomst. Kommer riksdagsman, efter det han vald blifvit, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i Kammaren, frånträder han sin befattning.

§ 10.

För en hvar, som blifvit till ledamot i Första Kammaren utsedd, skall, på sätt i vallagen närmare stadgas, fullmakt ofördröjligen utfärdas i två exemplar, af hvilka det ena öfverlämnas åt den valde och det andra insändes till justitiedepartementet.

§ 11.

Är någon missnöjd med val till riksdagsman i Första Kammaren, må han däröfver hos Konungen anföra underdåniga besvär. Han äger för sådant ändamål hos vederbörande protokollsförare äska behörigt protokollsutdrag, hvilket inom högst två dagar därefter bör till klaganden utlämnas; och skall han, vid förlust af talan, sina till Konungen ställda besvär, sist inom en månad efter valförrättningens slut, ingifva till Konungens befallningshafvande, som genom kungörelse, hvilken i allmänna tidningarna införes, utsätter viss kort tid, inom hvilken underdånig förklaring må öfver besvären till Konungens befallningshafvande aflämnas. Sedan den tid tilländagått, har Konungens befallningshafvande att besvärshandlingarna jämte de förklaringar, som må hafva inkommit, ofördröjligen till Konungen insända, för att i Dess Högsta domstol skyndsamt föredragas och afgöras.

§ 12.

Hvarje ledamot af Första Kammaren åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från Riksdagen samt arfvode af ett tusen två hundra riksdaler för hvarje lagtima riksdag; dock att, när antingen Konungen upplöser riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot af kammaren eljest afgår från sin befattning under Riksdagen, innan så lång tid af dess sammanträde förflutit, eller Riksdagen sammanträder i följd däraf att Konungen, med upplösande af riksdag, förordnat om nya val, så ock under urtima riksdag, kammarens ledamot undfar, jämte resekostnadsersättning, i dagtraktamente tio riksdaler, hvilket dock ej må öfverstiga sammanlagdt ett tusen två hundra riksdaler.

Den ledamot af kammaren, som icke i rätt tid vid Riksdagen sig inställer, skall för hvarje dag han uteblifver vara förlustig tio riksdaler af arfvodet.

Vill ledamot af kammaren befattningen sig afsäga, äger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan Riksdagar, hos Konungens befallningshafvande.

b) *Andra Kammaren.*

§ 13.

Andra Kammarens ledamöter skola till ett antal af tvåhundra-trettio väljas för en tid af tre år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

§ 14.

1. Hvert och ett af rikets län så ock Stockholms stad utgör en eller flera valkretsar.

2. Stad, som utgör del af län, skall, där stadens folkmängd vid början af andra året inom en treårsperiod uppgår till eller öfverstiger tre tvåhundratrettiondelar af rikets folkmängd, utgöra en valkrets i fråga om val, som afser tid efter periodens utgång; dock må stad, hvars folkmängd utgör minst sex tvåhundratrettiondelar af rikets folkmängd, kunna delas i valkretsar.

Inträffar vid början af andra året inom en treårsperiod, att i stad, som utgör en valkrets, folkmängden ej längre uppgår till en nittiondel af rikets folkmängd, skall staden icke vidare bilda egen valkrets.

3. Rikets indelning i valkretsar innehålles i vallagen.

§ 15.

1. I hvarje valkrets väljes, efter folkmängden vid början af andra året näst före den treårsperiod, för hvilken valen gälla, en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en tvåhundratrettiondel af rikets folkmängd.

2. För valkrets, hvars folkmängd ej uppgår till fullt tre tvåhundratrettiondelar af rikets folkmängd, väljas dock tre riksdagsmän.

3. Därest det antal riksdagsmän, som med tillämpning af stadgandena i 1 och 2 mom. bör utses, icke uppgår till tvåhundratrettio, skola, för ernående af detta antal, de valkretsar, hvilkas folkmängd mest öfverskjuter de tal, som enligt 1 mom. äro bestämmande för

riksdagsmännens antal inom valkretsarna, hvar för sig i ordning efter öfverskottens storlek vara berättigade att välja ytterligare en riksdagsman. Äro öfverskottstalen lika för två eller flera valkretsar, afgöres, där så är nödigt, företrädet genom lottning på sätt i 6 § 7 mom. är stadgad.

4. Det antal riksdagsmän, hvarje valkrets enligt ofvan angifna grunder äger utse, fastställles för hvarje treårsperiod af Konungen.

§ 16.

Valrätt tillkommer en hvar välfrejdad svensk man från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han uppnått tjugufyra års ålder, dock ej

a) den, som står under förmynderskap eller är i konkurstillstånd;

b) den, som häftar för understöd, hvilket under löpande eller sistförflutna kalenderåret af fattigvårdssamhälle tilldelats honom själf, hans hustru eller minderåriga barn;

c) den, som icke erlagt de honom påförda utskylder till stat och kommun, hvilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren;

d) värnpliktig, som icke fullgjort de honom till och med utgången af sistförflutna kalenderåret åliggande värnpliktsöfningar.

Till efterrättelse vid val skall finnas röstlängd; och skall, på sätt i vallagen finnes närmare bestämdt, valrätten grundas på förhållandena vid tiden för röstlängdens tillkomst, ändå att förändring före valet inträffar.

§ 17.

1. Val till riksdagsmän i Andra Kammaren verkställas under september månad året näst före början af de tre år, för hvilka valen gälla.

2. Förordar Konungen om nya val, förrättas dessa ofördröjligen för den tid, som återstår af treårsperioden.

3. Afgår riksdagsman innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit, fylles ledigheten på sätt i vallagen sägs. Skall ledigheten fyllas genom nytt val, verkställles sådant ofördröjligen för den återstående tiden.

§ 18.

Valen till Andra Kammaren äro omedelbara och, där två eller flera riksdagsmän skola utses, proportionella. Vid dessa val tillkommer hvarje röstande lika röst.

Närmare bestämmelser om valen meddelas i vallagen.

§ 19.

Till ledamot i Andra Kammaren kan endast utses man, som äger valrätt inom valkretsen eller, där fråga är om stad, bestående af flera valkretsar, inom någon af dessa.

§ 20.

För en hvar, som blifvit utsedd till ledamot i Andra Kammaren, skall, på sätt i vallagen närmare stadgas, fullmakt ofördröjligen utfärdas i två exemplar, af hvilka det ena öfverlämnas åt den valde och det andra insändes till justitiedepartementet.

§ 21.

Riksdagsman, som för Andra Kammaren vald blifvit, må ej denna befattning sig undandraga, med mindre han företer giltiga skäl för afsägelse. Som sådana anses:

1. de hinder allmänna lagen upptager såsom laga förfall;
2. ålder öfver 60 år;
3. att den valde tillförene såsom riksdagsman bevistat tre lagtima riksdagar.

Afsägelse af riksdagsmannauppsdrag, ehvad den göres vid valtillfälle eller efteråt, mellan riksdagar, pröfvas af Konungens befallningshafvande.

§ 22.

Är någon missnöjd med val till riksdagsman i Andra Kammaren, eller vill någon klaga öfver beslut, hvarigenom af honom gjord afsägelse af riksdagsmannauppsdrag ej blifvit godkänd, må han däröfver hos Konungen anföra besvär. För sådant ändamål äger klaganden hos

Konungens befallningshafvande äska behörigt protokollsutdrag, hvilket inom högst tre dagar därefter bör till klaganden utlämnas; och skall han, vid förlust af talan, sist inom tio dagar efter valförrättningens slut eller, där afsägelse skett senare än vid valtillfälle, efter erhållen del af Konungens befallningshafvandes beslut sina till Konungen ställda besvär ingifva till befallningshafvanden, som, på sätt i 11 § stadgas, lämnar vederbörande tillfälle att sig förklara. Sedan den för förklarings afgifvande bestämda tid tilländalupit, har Konungens befallningshafvande att besvären jämte alla målet rörande handlingar ofördröjligen till Konungen insända, hvarefter med målet vidare så förhålles som i 11 § sägs.

§ 23.

Hvarje ledamot af Andra Kammaren åtnjuter af statsmedel resekostnadsersättning samt arfvode eller dagtraktamente, enligt hvad i 12 § är i fråga om Första Kammaren stadgadt.

Den ledamot af Kammaren, som icke i rätt tid vid Riksdagen sig inställer, skall för hvarje dag han uteblifver vara förlustig tio riksdaler af arfvodet.

§ 25.

Riksdagsmannaval förrättas med slutna sedlar. Äro valsedlar till större antal än hälften ogilla, varde nytt val anställdt.

§ 28.

1. Hos Konungen göres af hvardera kammaren anmälan om de ledigheter inom kammaren, hvilka skola under samma eller innan nästa riksdag fyllas, hvarefter Konungen anbefaller Dess befallningshafvande föranstalta, att riksdagsmän utses i de afgangnes ställe.

2. Om mellan riksdagar ledighet i någondera kammaren genom ledamots afgang uppstår, åligger Konungens befallningshafvande, när den afgangne tillhört Andra Kammaren, att så förfara, som i 1 mom. är sagdt; och, då den afgangne varit ledamot af Första Kammaren, att om ledigheten göra anmälan hos Konungen, som förordnar om ledighetens fyllande.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar och vallagen samt att hos Riksdagen föreslå de ändringar däruti, dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande öfver de från kamrarna till utskottet hänvisade grundlags- och vallagsfrågor.

2. Utskottet åligger ock att äska de i Statsrådet förda protokoll, med undantag af dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i hvad som rörer kända och af utskottet uppgifna händelser kunna fordras. Om utskottets rätt och plikt att, efter granskning af dessa protokoll, hos Riksdagen anmäla de anmärkningar, hvartill denna granskning funnits föranleda, eller eljest vidtaga den med anledning af gjord anmärkning erforderliga åtgärd, så ock att, när af riksdagsman eller af annat utskott än Konstitutionsutskottet fråga blifvit väckt, att Statsrådet eller någon dess ledamot eller föredragande sitt ämbete på obehörigt sätt utöfvat, däröfver, före frågans afgörande af Riksdagen, afgifva yttrande, därom är i regeringsformen stadgadt.

3. Utskottet tillkommer jämväl att, då olika meningar mellan Kamrarna uppstå, till hvilket utskott uppkomna frågor och ämnen böra hänvisas, därom besluta, så ock att skilja mellan Kammare och dess talman, då den senare vägrar proposition.

Öfvergångsstadgande.

1. Riksdagsman i Första Kammaren, som är vald med tillämpning af de före år 1909 gällande stadganden, äger ej med sin befattning fortfara längre än till början af första sexårsperioden för den valkrets, som utsett honom. Har han vid ingången af året näst före sagda period sin befattning icke nio år innehaft, må han därmed fortfara till årets slut, ändå att under tiden nio år från valet förflyta.

Där tjänstgöringstidens slut ej sammanfaller med början af sexårsperiod för den valkrets, som är berättigad till platsen, skall val, som för platsens besättande hålles, gälla för tiden intill början af närmaste sexårsperiod för valkretsen. Samma lag vare, där platsen varder ledig före tjänstgöringstidens utgång.

2. För den grupp af valkretsar, hvilken är den första enligt den i vallagen mellan grupperna stadgade ordning, utgöres första sexårsperioden af åren 1910—1915.

Förordnar Konungen om nya val till Första Kammaren, innan val i sjätte gruppen förrättats för sexårsperiod, skola de nya valen gälla för grupp, som valt för sexårsperiod, till periodens utgång och för annan grupp till början af dess första sexårsperiod.

3. Intill dess nya val i hela riket till Andra Kammaren första gången förrättas efter utgången af augusti månad 1910, skola i fråga om val till kammaren tillämpas de före år 1909 i sådant hänseende gällande stadganden.

De förändrade grunderna för kamrarnas bildande förutsätta helt naturligt, att åtskilliga bestämmelser gifvas rörande valkretsindelning, röstlängd, valmetod och en del öfriga i sammanhang med valen stående spörsmål. Då dessa bestämmelser i flera afseenden äro så omfattande och af så speciell natur, att de icke lämpligen kunna i riksdagsordningen intagas, har Eders Kungl. Maj:t funnit sig böra sammanföra dem uti ett särskildt förslag till lag om val till Riksdagen, hvilken lag skall vara af natur att stiftas af Konung och Riksdag gemensamt samt på grund af sitt nära samband med riksdagsordningen vara föremål för konstitutionsutskottets beredning. För att lämna Riksdagen tillfälle att mot vallagsförslaget göra de erinringar, hvartill skäl kunna förefinnas, har detsamma nu framlagts till Riksdagens granskning. Det definitiva antagandet skulle däremot ske först vid den riksdag, som hade att till slutligt afgörande företaga de uti den kungl. propositionen föreslagna grundlagsändringarna.

Såsom framgår af de ifrågasatta nya stadgandena i riksdagsordningen angående kamrarnas bildande, har där endast utsagts, att valen skola vara proportionella, under det att samtliga bestämmelser rörande själfva valmetoden och hvad därmed sammanhänger hänvisats till vallagen. Häraf skulle således blifva en följd att, därest vallagen nu icke af Riksdagen antoges, frågan angående valmetoden skulle komma att stå öppen till nästa riksdag efter allmänna val till Andra Kammaren. Då emellertid valmetoden och hvad därmed står i samband är af den största betydelse för ett rätt bedömande af det kungl. förslaget innebörd och räckvidd, har det syntts Riksdagen vara riktigt och lämpligt, att redan nu fatta beslut angående den föreslagna metoden.

Vid öfvervägande af de olika sätt, som härvid kunna komma i fråga, har Riksdagens val stått emellan att antingen uti riksdagsordningen inarbeta sådana bestämmelser, som i afseende å valen och deras förrättande äro af konstitutiv beskaffenhet, eller ock, att redan nu för sin del antaga vallagen på samma sätt som de af Eders Kungl. Maj:t framlagda förslagen om ändringar i kommunalförfattningarna: d. v. s. under förutsättning att de ifrågasatta ändringarna i regeringsformen och riksdagsordningen varda i grundlagsenlig ordning slutligen antagna. Då den förstnämnda utvägen emellertid syntes Riksdagen mindre lämplig, särskildt med hänsyn till svårigheten att på ett så kortfattadt och koncist sätt, som uti grundlagen bör vara fallet, angifva de vidlyftiga bestämmelserna rörande valmetoden samt den långa tid en eller annan tilläfventyrs önskvärd förändring i metoden därigenom skulle kräfvat för sitt genomförande, har Riksdagen funnit sig böra i stället redan nu för sin del fatta definitivt beslut rörande vallagen.

Vid den ingående granskning, Riksdagen ägnat det af Eders Kungl. Maj:t framlagda vallagsförslaget, har Riksdagen funnit sig böra vidtaga vissa ändringar i detsamma.

Den af Eders Kungl. Maj:t föreslagna proportionella valmetoden är väsentligen samma s. k. Thieleska metod, hvilken vid nästlidet års riksdag förordades af konstitutionsutskottet.

Nämnda Thieleska metod innebär, såsom bekant, att de afgifna rösterna sammanräknas lika många gånger som det antal platser, valet afser att besätta; att platserna, en efter annan, tilldelas den kandidat, som för hvarje gång har högsta rösttalet; och att en valsedel förlorar i röstvärde i den mån sedelns kandidater blifvit valda, så att röstvärdet nedgår till hälften, tredjedelen, fjärdedelen o. s. v., allteftersom sedeln bidragit till valet af en, två, tre o. s. v. representanter. Metoden, till sina grunder klar och enkel, ger tydligen ett godt proportionellt resultat, så snart alla valmän af samma parti rösta med lika lydande sedlar. Under sådan förutsättning kan hvarje parti anses hafva röstat med blott en valsedel, hvars röstvärde dock är lika med summan af alla från partiet afgifna sedlars röstvärden, och det inses lätt att den successiva nedsättningen af valsedlarnas röstvärden måste medföra en rättvis platsfördelning mellan partierna. Men där nämnda förutsättning sviker, kan valets utgång blifva mindre tillfredsställande, i det att ett parti, hvars medlemmar icke kunnat ena sig om kandidaternas namn, kommer att behandlas mindre gynnsamt än ett annat med bättre sammanhållning. Metoden förutsätter alltså och måste verka därhän, att valledningen erhåller en betydande makt, att den enskilde valmannen blir underkastad

ett starkt partitvång. Härtill kommer, att metoden, i dess rena gestaltning, icke bereder valmannen möjlighet att särskildt utmärka, hvilken eller hvilka af flera kandidater han helst önskar valda, och således kan i tillämpningen medföra, att ett partis främsta kandidater falla igenom vid valet eller, såsom det heter, att partiet *dekapiteras*.

I syfte att undanröja nu anmärkta olägenheter hos den rena Thieleska metoden, har det kungliga förslaget gifvit densamma en i visst hänseende ny utformning. Förslaget medger sålunda — men föreskrifver icke — att valsedel förses med *partibeteckning*. Om vid ett val partibetecknade sedlar ej förekomma, afgöres valet i allo genom en enkel tillämpning af den Thieleska metoden. Men eljest blir förfarandet något vidlyftigare. Till en början ordnas valsedlarna i grupper. Alla valsedlar med samma partibeteckning blifva, oafsedt huruvida de upptaga samma eller olika kandidatnamn, räknade till samma grupp (partigrupp), likasom alla valsedlar utan partibeteckning hopföras till en enda grupp (den fria gruppen). Inom hvarje grupp uträknas rösttal för dess kandidater genom särskilda sammanräkningar enligt den Thieleska regeln om successiv nedsättning af valsedels röstvärde — regeln tillämpad så, att nedsättning drabbar valsedel allteftersom den vid en eller flera sammanräkningar bidragit till det högsta rösttalet. Storleken af kandidaternas rösttal inom hvarje grupp angifver, i hvilken ordning kandidaterna äga företräde till de platser, som kunna varda gruppen tilldelade.

I fråga om partigrupp uträknas ock ett rösttal för själfva gruppen, hvilket blir lika med summan af alla till gruppen hörande valsedlars ursprungliga röstvärden.

Platserna fördelas mellan grupperna successivt, så att platserna, en efter annan, tillerkännas den grupp, som för hvarje gång har största jämförelsetalet. Den fria gruppens jämförelsetal är för hvarje gång lika med rösttalet för den främste af gruppens ännu ej valda *kandidater*. För partigrupp är jämförelsetalet *gruppens* rösttal, om gruppen icke fått någon plats, hälften af rösttalet, om gruppen fått en plats, tredjedelen af rösttalet, om den fått två platser o. s. v. Partigruppens jämförelsetal bestämmes alltså enligt den D'Hondtska regeln: jämförelsetalet erhålles genom att dela gruppens rösttal med antalet af gruppen tilldelade platser, ökad med 1. Huru denna regel för visst fall modifieras, skall längre fram angifvas.

Vid den ingående pröfning, som af Riksdagen ägnats den föreslagna valmetoden, har Riksdagen funnit densamma äga betydande företräden framför de proportionella metoder, hvilka Riksdagen tidigare haft till-

fälle att granska. Metoden bygger ej på några som helst offentliga valförberedelser och är således fri från de tyngande anordningar härutinnan, hvilka föreskrefvos i Eders Kungl. Maj:ts förslag till vallag åren 1904 och 1905. Men genom användande af partibeteckande valsedlar vinnas väsentligen samma fördelar som genom dylika valförberedelser åsyftas, nämligen *för valmannen* frihet att kunna, utan skada för sitt parti, rösta på just de kandidater, hvilka han finner vara de bästa, och *för valmyndigheten* en afsevärd förenkling vid uträknandet af valresultatet. Å andra sidan utmärker sig metoden framför tidigare förslag om partibetecknade valsedlar därutinnan, att den låter platsfördelningen jämväl *inom* en grupp, m. a. o. uträknandet af rösttal för gruppens kandidater, verkställas enligt proportionella grunder. Skilda fraktioner af samma parti liksom flera närstående partier kunna således gå till valet under gemensam partibeteckning, utan att den fraktion eller det parti, som förfogar öfver den mindre röststyrkan, därigenom förlorar i möjlighet att genomdrifva valet af sin särskilde kandidat. Och faran, att en valmansgrupp nyttjar annan grupps partibeteckning i syfte att därigenom åt sig bereda ökad antal platser måste på samma gång anses fullständigt undanröjd.

Särskildt för sådana grupper af väljare, som ej vunnit någon fastare -organisation, erbjuder partibeteckningen ett det bästa hjälpmedel för sammanslutning. Klart är, att den sammanhållning mellan medlemmarna inom ett parti, som vid hvarje valsätt är ett nödvändigt villkor för att partiet skall blifva vederbörligen representeradt, vida lättare kan åstadkommas, där den icke behöfver sträcka sig till kandidaternas namn. Att finna en partibeteckning, som är antaglig för alla, hvilka i stort sedt tillhöra samma meningsriktning, och att göra denna beteckning för dem känd, skall icke bereda svårigheter. Omsorgen härom synes med allt skäl kunna helt och hållet öfverlämnas åt valmännen själfva.

Utan tvifvel kan det ock sägas, att anordningen med partibeteckning utgör en förbättring af den rena Thieleska metoden därutinnan, att den bereder ökad trygghet mot dekapitering. Fara för dekapitering förekommer hufvudsakligen i det fall, att de flesta valmännen inom partiet gifva sina kandidater lika rösttal, m. a. o. rösta med likalydande sedlar, men en mindre grupp utesluter den eller de kandidater, hvilka partiets hufvudstyrka önskar helst valda. Röstning med likalydande sedlar kan ju antagas blifva mindre ofta förekommande med den frihet i fråga om namnen å valsedlarna, som den nu föreslagna metoden tillförsäkrar valmännen.

Emellertid synes det Riksdagen icke kunna förnekas, att den nu åsyftade svagheten hos den Thieleska metoden ännu i ej oväsentlig mån kvarstår i Eders Kungl. Maj:ts förslag. Så snart ett parti uppträder alldeles eller nära nog enhetligt, är fara för dekapitering å färde. Och ju större enighet, desto större fara. Väl kan det sägas, att en vaken och stark valledning alltid bör kunna hos valmännen inskräpa nödvändigheten af att särskildt stödja partiets märkesmän. Men då sådant särskildt understöd icke kan lämnas annorledes än genom splittring med afseende å öfriga kandidater, kunna valledningens sträfvanden härutinnan lätt blifva utan verkan i de fall, där partiets samtliga kandidater åtnjuta allmänt och stort förtroende inom partiet. Antydda utväg till betryggande af valet utaf partiets främste män måste ock förefalla motbudande, då eljest sammanhållning är det naturliga villkoret för seger vid valet.

Det har därför framstått för Riksdagen såsom en angelägenhet af vikt att söka afhjälpa det fel, som enligt Riksdagens uppfattning sålunda vidlåder den föreslagna metoden. Och då felet beror af att alla namn på valsedeln hafva samma värde, bör botemedlet blifva en rangordning mellan namnen.

En sådan rangordning kan genomföras på flera sätt. Man kan, såsom vid 1906 års riksdag var ifrågasatt, medgifva valmannen rätt att understryka ett eller flera namn och sålunda utmärka, att dessa böra äga företräde vid valet. Man kan ock, på sätt i den finska valagen skett, tillmäta namnens ordningsföljd å valsedeln den betydelse, att första namnet anses hafva erhållit en röst, andra namnet en half röst o. s. v. Båda dessa regler möjliggöra dock, att en grupp inom ett parti genom att på visst sätt ordna sin röstgifning tillvällar sig ett större antal platser än som rätteligen bör tillkomma den. Riksdagen har därför trott sig böra stanna vid en annan lösning af frågan, en lösning som bygger på namnens ordningsföljd å valsedlarna, men tillmäter densamma betydelse endast försåvidt den är lika å ett öfvervägande flertal valsedlar. Riksdagen har för sin del antagit det tillägg till metodens regler om ordnandet af namnen inom en partigrupp, att därest sedlar, hvilkas sammanlagda röstvärde utgör mer än hälften af gruppens rösttal, upptaga samma första namn, detta också skall blifva det första inom gruppen; att därest sedlar, som hafva samma första namn och hvilkas sammanlagda röstvärde utgör mer än två tredjedelar af gruppens rösttal, jämväl upptaga samma andra namn, detta skall blifva gruppens andra namn o. s. v. Den *ökning* i röstvärde, hvilken sålunda tarvas för besättandet af ett ökad antal ordningsrum,

kommer att, liksom *nedsättningen* i röstvärde vid sammanräkning enligt den Thieleska metoden, medföra en proportionell platsfördelning inom gruppen, när förutsättningarna härför eljest äro för handen. Att regeln är för sitt ändamål tillfyllestgörande, synes Riksdagen vara uppenbart. Den kan ej missbrukas. Och tillämpningen af densamma skall blifva synnerligen lätt: om och i hvad mån den kan gifva ett resultat, kommer omedelbart att framgå vid det sammanförande af lika lydande valsedlar, hvilket enligt den föreslagna metoden naturligen blir den första åtgärden vid röstsammanräkning inom en grupp.

Anmärkas må äfven, hurusom den nya regeln är fri från ett fel, som med rätta sagts vidlåda vissa andra liknande bestämmelser (t. ex. motsvarande regel i den belgiska vallagen), nämligen att gifva partiledningen makt att, äfven mot partimedlemmarnas önskan, genomdrifva en bestämd rangordning mellan kandidaterna. Ty regeln blir effektiv, endast i den mån en viss föreslagen rangordning vinner genklang hos partiets valmän.

Det kan gifvetvis icke vara tal om dekapitering, där all partisammanhållning saknas. Den nya regeln för ordnandet af namnen å valsedlarna lärer därför, på sätt redan är antydt, böra gälla blott parti-grupp, ej den fria gruppen.

Riksdagen har hittills lämnat å sido det sätt, hvarpå den föreslagna metoden behandlar de s. k. *gemensamma namnen* eller gemensamma kandidaterna. Att vid en proportionell valmetod rättvist och dock utan invecklade regler ordna deras ställning, måste alltid blifva en svår uppgift. I vissa metoder, som begagna sig af offentliga valistor, har man därför tillgripit den utväg att förbjuda upptagandet af samma namn å flera listor — så i den metod, hvilken åren 1904 och 1905 af Eders Kungl. Maj:t förelades Riksdagen till granskning. Den nu föreslagna metoden öfverensstämmer härmed så till vida, att den icke tillåter, det röster från skilda grupper sammanräknas. Vid uträkandet af de rösttal, som för hvarje grupp bestämma kandidaternas inbördes företräde till representantplatserna, må alltså hänsyn ej tagas till röster, hvilka från annan grupp tillfallit någon af kandidaterna. Den omständighet, att en kandidat är gemensam för flera grupper, kan således icke i och för sig bereda någon som helst trygghet för hans val. Men om han inom hvar och en af flera grupper erhållit så högt rösttal, att han blir berättigad till någon af gruppens platser, kommer detta hvarje sådan grupp till godo, försåvidt beräkningen af gruppens jämförelsetal är beroende af det antal platser gruppen erhållit, d. v. s.

därest gruppen är partigrupp. Platser, som tillfallit samma person, räknas nämligen såsom en plats *tillhopa* och hvar för sig blott såsom del af plats — half plats, om de äro två, tredjedels plats, om de äro tre, o. s. v.

Metodens bestämmelser om de gemensamma kandidaterna hafva icke undgått kritik. Särskildt har denna riktat sig däremot, att röster från skilda grupper icke må sammanräknas. Man har framhållit såsom en orimlighet, att den, som vid sammanräkning af röster från skilda grupper skulle erhållit ett rösttal vida större än någon annans, till följd af metodens byggnad icke blifver vald. Och man har uppgjort ett i pressen lifligt diskuteradt exempel, som visar hur allmänt uppburna män, hvilkas namn inom hvarje grupp läsas å så godt som alla valsedlar och som uppenbarligen af valmanskåren i dess helhet funnits framför andra böra ifrågakomma till representantkallet, ändock vid valet falla igenom; ty inom hvarje grupp hafva dess speciella kandidater ett par rösters öfvervikt och sammanräkning af röster från skilda grupper må ej ske.

Riksdagen vill icke bestrida, att metodens regler om de gemensamma namnen kunna medföra valresultat, som för det invanda föreställningssättet måste synas främmande. Riksdagen kan dock icke tillmäta de mot metoden härutinnan uttalade betänkligheter någon egentlig betydelse. Till en början vill Riksdagen erinra, att anbringande af partibeteckning å valsedel ingalunda är obligatoriskt. Där verkliga partimotsättningar saknas, bör röstningen ske — och kommer säkerligen äfven att ske — med valsedlar utan partibeteckning, i hvilket fall ju hvarje kandidat får tillgodoräkna sig alla å honom afgifna röster. Och likaså kunna grupper, hvilka icke egentligen bilda ett homogent parti, men dock vilja samverka emot andra partier, mången gång finna lämpligt att ena sig om samma partibeteckning, under hvars skydd de kunna rösta dels å gemensamma, dels å skilda kandidater.

Det skall för öfrigt icke förnekas, att det nyss omtalade exemplet, ehuru ytterligt konstrueradt, hänvisar på en verklig svaghet hos metoden sådan den blifvit i den kungl. propositionen formulerad: de bästa männen, hvilkas kandidatur omfattas med största sympati, kunna få vika för personer, som uppenbarligen enligt valmännens åsikt äro mindre skickade att taga plats i representationen. Denna svaghet orsakas dock *icke* af förbudet mot sammanräkning af röster från skilda grupper, utan af frånvaron af möjlighet för valmannen att å sin röstsedel angifva, hvilken eller hvilka kandidater han helst vill understödja. Med det af Riksdagen antagna tillägget till valmetoden är denna brist

afhjälpt. Att jämna vägen till representationen för annan gemensam kandidat än den, hvars kandidatur vunnit allmänna anslutning inom skilda läger just på grund af hans verkliga öfverlägsenhet, därtill finnes ingen anledning. Men en sådan kandidat bör, enligt Riksdagens förslag, sättas främst å valsedlarne, och därmed kan hans val anses tryggadt. Härvid skall naturligen ock bestämmelsen om den lindrigare reduktion af partigrupps rösttal, som valet af en gemensam kandidat medför, bidraga till att hans namn, efter aftal mellan valledningarna, frambäres af partier, hvilka eljest icke hafva något gemensamt. Att tillåta sammanräkning af röster från skilda grupper är således icke nödigt för att säkerställa valet af verkligt betydande kandidater, men kan lätt medföra att personer, hvilka ej något parti velat gifva ett godt rum å valsedeln och som dock erhållit röster från skilda grupper, undanskjuta de främsta männen. Att sammanräkna röster från skilda grupper är att möjliggöra dekapitering.

Under hänvisning till det nu anförda vill Riksdagen såsom sin mening uttala, att den af Eders Kungl. Maj:t föreslagna valmetoden, med den förbättring, som af Riksdagen angifvits, väl motsvarar alla berättigade anspråk på effektivitet, enkelhet och förmåga af anpassning efter olika förhållanden.

Utöfver de ändringar, som föranledas af de utaf Riksdagen vidtagna modifikationerna i själfva valmetoden har Riksdagen endast funnit sig böra företaga vissa mindre väsentliga jämkningar uti vallagens bestämmelser.

För undanröjande af möjlig tvekan, huruvida den omständigheten, att ett namn blifvit å valsedel öfverstruket, skall anses innebära, att sedeln är märkt och således skall förklaras ogiltig, har Riksdagen ansett, att i 6 och 60 §§ bör uttryckligen utsägas, att dylikt namn skall anses såsom obefintligt.

De uti 7 § föreslagna ändringarna hafva betingats af de modifikationer i valmetoden, för hvilka Riksdagen ofvan redogjort. Förutom de redaktionsändringar i 8 §, som däraf föranledas, har Riksdagen ansett sig böra i denna paragraf införa en uttrycklig bestämmelse rörande det fall, att blott en plats är att besätta.

Enligt 46 § af Eders Kungl. Maj:ts förslag skola valen till Andra Kammaren börja klockan 9 förmiddagen och fortgå till klockan 2 eftermiddagen samt därefter fortsättas å landet från klockan 6 till klockan 8 och i stad från klockan 5 till klockan 9 eftermiddagen. För val-distrikt, där så finnes nödigt, skall dock Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande äga rätt att utsträcka den sålunda föreskrifna valtiden. Ifråga-

varande bestämmelser har Riksdagen icke funnit sig kunna antaga i oförändradt skick. Dels kan det nämligen inträffa, att å någon ort andra tider för valets förrättande finnas mera lämpliga, dels finnas otvifvelaktigt åtskilliga valdistrikt (mindre städer och landskommuner), där en så utsträckt valtid ej är betingad af vare sig distriktets storlek eller valmännens antal. Riksdagen har därför ansett lämpligt, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande erhåller rättighet att i förekommande fall på framställning af vederbörande valförrättare fastställa andra tider för valets förrättande äfvensom inskränka valtiden, därvid dock bör iakttagas, att tillträde till valet skall finnas minst två timmar före klockan 3 eftermiddagen och minst en timme efter klockan 6 eftermiddagen.

Uti 55 § har Riksdagen ansett sig böra införa en föreskrift därom, att, därest insändandet af valkuvert, valprotokoll och röstlängd till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande sker med allmänna posten, försändelsen skall assureras. Detta tillägg har föranledts däraf, att valförrättaren må erhålla bevis, att han i behörig ordning fullgjort detta sitt åliggande.

De uti 48 och 62 §§ företagna ändringarna torde ej tarfva någon närmare förklaring.

Öfriga i vallagen gifna bestämmelser hafva icke gifvit Riksdagen anledning till någon särskild anmärkning.

På grund af hvad sålunda anförts, har Riksdagen beslutit, att, under den förutsättning att ändring af rikets grundlagar i öfverensstämmelse med ofvannämnda af Riksdagen såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling antagna förslag varder af Riksdagen i grundlagsenlig ordning beslutad och af Konungen gillad, för sin del antaga bilagda: »Lag om val till Riksdagen».

Hvilket Riksdagen härigenom får hos Eders Kungl. Maj:t anmäla.

Stockholm den 17 maj 1907.

Med undersätlig vörndnad.

Lag

om val till Riksdagen.

Häri genom förordnas som följer:

Om val till Första Kammaren.

1 §.

Valkretsarna indelas i följande grupper:

första gruppen: Stockholms stad, Jönköpings län, Gottlands län, Västmanlands län, Västerbottens län;

andra gruppen: Stockholms län, Blekinge län, Malmö stad, Skaraborgs län, Gäfleborgs län utom Gäfle stad;

tredje gruppen: Uppsala län, Kalmar södra landstingsområde, Malmöhus län utom Malmö stad, Göteborgs stad, Jämtlands län;

fjärde gruppen: Södermanlands län, Kalmar norra landstingsområde, Hallands län, Örebro län, Västernorrlands län;

femte gruppen: Östergötlands län utom Norrköpings stad, Kronobergs län, Göteborgs och Bohus län utom Göteborgs stad, Gäfle stad, Värmlands län;

sjätte gruppen: Norrköpings stad, Kristianstads län, Älfsborgs län, Kopparbergs län, Norrbottens län.

För valen iakttages den ordning mellan grupperna, i hvilken de här upptagits.

2 §.

Landsting eller stadsfullmäktige utse inom sig erforderligt antal personer att vid valförrättningen biträda ordföranden.

3 §.

Val sker efter upprop. Valsedlarna skola vara af hvitt papper utan kännetecken.

Å valsedel må före namnen utsättas partibeteckning (partinamn eller annan beteckning i ord för viss grupp af valmän eller för viss meningsriktning).

Namnen skola å valsedeln uppföras i en följd, det ena under det andra, och må utgöra högst två utöfver det antal riksdagsmän valet afser. Af namnen anses så många, från början räknadt, som motsvara antalet riksdagsmän, afse själfva riksdagsmannavalet och de öfriga allenast val af efterträdare åt afgången riksdagsman. Har å valsedeln medelst en linje afskilts ett mindre antal namn, från början räknadt, anses dock allenast de sålunda afskilda främsta namnen afse själfva riksdagsmannavalet.

4 §.

Omedelbart efter slutad omröstning verkställes pröfning af valsedlarnas giltighet samt anteckning och sammanräknande af de afgifna rösterna.

5 §.

Ogill är valsedel:
till hvilken användts annat än hvitt papper;
å hvilken finnes något kännetecken, som kan antagas vara med afsikt där anbragt;
hvilken upptager partibeteckning å annat ställe än ofvanför namnen.

6 §.

Upptager valsedel namn på någon, som ej är valbar, eller framgår i afseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, hvem som därmed åsyftas, eller är något namn å sedeln öfverstruket, anses sådant namn såsom obefintligt.

Finnas å valsedel flera namn än som enligt 3 § är medgifvet, anses de sista öfvertaliga namnen såsom obefintliga.

Valsedel, som lyder å färre namn än det antal riksdagsmän valet afser, vare ändock giltig.

7 §.

För rösternas sammanräknande skola valsedlarna ordnas i grupper. Valsedlar utan partibeteckning utgöra tillsammans en grupp (den fria gruppen). Valsedlar med partibeteckning ordnas så, att sedlar med samma beteckning bilda en grupp (partigrupp).

Inom hvarje grupp skall, till den utsträckning, som för utseendet af stadgadt antal riksdagsmän är nödig, genom särskilda sammanräkningar bestämmas ordning mellan de namn å gruppens valsedlar, hvilka, enligt hvad i 3 § sägs, afse själfva riksdagsmannavalet.

Härvid iakttages i fråga om den fria gruppen:

1:o) Vid första sammanräkningen gäller hvarje valsedel såsom hel röst. Det namn, som fått högsta rösttalet, blifver det första i ordningen.

2:o) Vid hvarje följande sammanräkning gäller valsedel, hvars röstvärde icke tillgodoräknats något namn, som erhållit rum i ordningen, såsom hel röst. Annan valsedel gäller såsom half röst, där ett af de namn, hvilka röstvärdet tillgodoräknats, erhållit rum i ordningen; såsom tredjedels röst, där två af namnen uppförts i ordningen; såsom fjärdedels röst, där tre af namnen uppförts i ordningen; och så vidare efter samma grund. För hvarje gång kommer det namn närmast i ordningen, som erhållit högsta rösttalet.

I fråga om partigrupp iakttages:

1:o) Upptaga valsedlar till antal af mer än hälften af hela antalet valsedlar inom gruppen (gruppens rösttal), samma första namn, blifver detta namn det första i ordningen; upptaga valsedlar, som hafva samma första namn och utgöra mer än två tredjedelar af gruppens rösttal, jämväl samma andra namn, blifver detta namn det andra i ordningen; upptaga valsedlar, som hafva samma första och samma andra namn samt utgöra mer än tre fjärdedelar af gruppens rösttal, jämväl samma tredje namn, blifver detta namn det tredje i ordningen; och så vidare efter samma grunder.

2:o) I den mån ordningen inom gruppen icke kan genom sammanräkningar enligt nyss angifna grunder bestämmas, skall hvad här ofvan är i fråga om den fria gruppen stadgadt äga motsvarande tillämpning.

Vid hvarje sammanräkning skola föras anteckningar, utvisande, där de i fråga om den fria gruppen stadgade grunder tillämpats, röstvärdet för de olika valsedlarna samt det rösttal, som för hvarje namn uträknats, men eljest antalet af de valsedlar, som upptaga samma första namn eller samma första och andra namn, och så vidare.

8 §.

1. Skola två eller flera platser besättas, fördelas de mellan de olika valsedelgrupperna sålunda, att platserna, en efter annan, tilldelas den grupp, hvilken för hvarje gång uppvisar det största af nedan angifna jämförelsetal. Plats, som blifvit en grupp tilldelad, besättes genast så, att gruppens första plats tillerkännes den, hvars namn är det första i ordningen inom gruppen, gruppens andra plats den, som bär andra namnet i ordningen, gruppens tredje plats den, som bär tredje namnet i ordningen, och så vidare efter samma grund, ändå att den, som är berättigad till platsen, redan fått sig tillerkänd plats från en eller flera andra grupper.

För den fria gruppen är jämförelsetalet det högsta rösttalet vid den enligt 7 § företagna första sammanräkningen inom gruppen, så länge gruppen ännu icke fått sig någon plats tilldelad; därefter högsta rösttalet vid andra sammanräkningen, så länge gruppen erhållit allenast en plats; och så vidare i fortsatt följd.

För partigrupp är jämförelsetalet lika med gruppens rösttal, så länge gruppen ännu icke fått sig någon plats tilldelad. Därefter beräknas jämförelsetalet för hvarje gång så, att gruppens rösttal delas med det tal, som motsvarar antalet af de gruppen tilldelade platser, ökad med 1. Har samma person erhållit platser från två grupper (partigrupper eller partigrupp och den fria gruppen), skall dock, vid beräkning af det antal platser som utdelats, hvardera platsen anses blott såsom en half plats; har någon erhållit platser från tre grupper, anses hvarje sådan plats såsom en tredjedels plats; och så vidare efter samma grund.

Har en grupp redan fått sig tilldelad plats så många gånger, som motsvarar antalet af de namn å gruppens valsedlar, hvilka, enligt hvad i 3 § sägs, afse själfva riksdagsmannavalet, varde den från vidare jämförelse utesluten.

2. Skall blott en plats besättas, tillfaller platsen den, hvars namn står främst i ordningen inom den grupp, som, enligt hvad i 1 mom. sägs, har största jämförelsetalet.

9 §.

Där någon, som blifvit vald till riksdagsman, vid valtillfället afsäger sig uppdraget, skall valförrättaren genast företaga ny röstsam-

manräkning inom den valsedelgrupp, för hvilken den afgångne blifvit vald. Blef den afgångne vald för flera grupper, skall sammanräkningen ske inom den grupp, från hvilken plats först tilldelats honom.

Vid den nya sammanräkningen tages hänsyn blott till de valsedlar, hvarikas röstvärden tillgodoräknats den afgångne. Hvarje valsedel gäller såsom hel röst, och röstvärdet skall tillgodoräknas alla förut ej valda, hvarikas namn förekomma å sedeln.

Den, som erhållit högsta rösttalet, är vald i den afgångnes ställe.

10 §.

Mellan lika rösttal eller jämförelsetal, skall, där så erfordras, skiljas genom lottnings.

11 §.

Hafva vid valet riksdagsmän icke blifvit till föreskrifvet antal utsedda, anställes genast nytt val för besättande af den eller de återstående platserna.

12 §.

Vid valet skall föras protokoll, i hvilket antecknas utom annat, som vid förrättningen förekommit, huru många giltiga och ogiltiga valsedlar afgifvits, de olika grupper, i hvilka valsedlarna blifvit ordnade, antalet giltiga valsedlar i hvarje grupp, den ordning mellan namnen å valsedlarna, hvilken inom hvarje grupp blifvit bestämd, partigruppernas rösttal, de öfriga jämförelsetal, som varit bestämmande vid fördelningen af platserna mellan grupperna, det antal platser, som tilldelats hvarje grupp, samt slutligen de valda riksdagsmännens namn.

De afgifna valsedlarna skola af valets förrättare inläggas, de godkända och de underkända hvar för sig, under försegling samt, jämte de enligt 7 § gjorda anteckningar, förvaras intill utgången af den tid, för hvilken valet gäller.

I fall, hvarom i 14 § sägs, skola valsedlarna jämte nyssnämnda anteckningar och afskrift af valprotokollet tillhandahållas Konungens befallningshafvande.

13 §.

Fullmakt för vald riksdagsman underskrifves, när valet verkställts af landsting, af dess ordförande med kontrasignation af landstingets

sekreterare och, då valet skett af stad, af stadsfullmäktiges ordförande jämte två af dessa fullmäktige. Sådan fullmakt skall hafva följande lydelse:

»I kraft af det riksdagsmannaval, som af N. N. »landsting» (stadsfullmäktige i N. N. »stad») »blifvit den — — — (dag, månad, år) — — — förrättadt, varder» N. N. »härigenom befullmäktigad att för en tid af sex år, räknade från och med den 1 januari nästkommande år» (eller där valet skett enligt § 7 mom. 3—6 riksdagsordningen: »för tiden till den 1 januari år») »vara ledamot af Riksdagens Första Kam-mare.» Ort och tid.

14 §.

Har riksdagsman annorledes än i 9 § sägs afgått före utgången af den tid, för hvilken han blifvit vald, och skall platsen besättas från den valkrets, som utsett den afgångne, då skall Konungens befallningshafvande vid offentlig förrättning, som hålles så snart ske kan och hvarom underrättelse minst åtta dagar förut meddelas genom anslag och medelst tryck så som med Konungens befallningshafvandes kungörelser vanligen förfares, verkställa ny röstsammanräkning enligt de i 9 § angifna grunder. Den, som erhållit högsta rösttalet, inträde såsom ledamot i den afgångnes ställe. Mellan lika rösttal skilje lotten.

Efter sammanräkningens afslutande skola valsedlarna åter inläggas under försegling.

15 §.

Vid förrättning, som i nästföregående § afses, skall Konungens befallningshafvande i protokoll upptaga de föreliggande omständigheterna samt hvilken på grund däraf skall inträda i den afgångnes ställe. Sedan detta protokoll vid förrättningen upplästs, utfärde Konungens befallningshafvande omedelbart fullmakt för den sålunda utsedde.

Sådan fullmakt skall vara af följande lydelse:

»Sedan» N. N. »blifvit af» N. N. »landsting» (»stadsfullmäktige» i N. N. »stad») »utsedd till ledamot af Riksdagens Första Kammare för en tid af sex år, räknade från och med den 1 januari år» (eller där den afgångne blifvit utsedd jämlikt § 7 mom. 3—6 riksdagsordningen: »för tiden till den 1 januari år») »men denna plats blifvit ledig, har vid förrättning enligt 14 § af lagen om val till Riksdagen»

N. N. »blifvit utsedd att inträda såsom ledamot af nämnda kammare för tiden till den 1 januari år; hvarom detta länder till bevis och fullmakt.» Ort och tid.

16 §.

Finnes i fall, som i 14 § afses, å därom omförmälta valsedlar icke namn å någon, som kan inträda såsom ledamot i den afgångnes ställe, då skall nytt val anställas för besättande af den lediga platsen.

17 §.

Om besvär öfver val till Första Kammaren är stadgadt i riksdagsordningen.

Om val till Andra Kammaren.

Valkretsar.

18 §.

För valen till Andra Kammaren indelas riket i femtiosex valkretsar, nämligen:

1. Stockholms stads första valkrets, innefattande Nikolai, Klara, Kungsholms, Maria och Katarina territoriella församlingar;

2. Stockholms stads andra valkrets, innefattande Jakobs och Johannes, Adolf Fredriks, Gustaf Wasa, Mattei, Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oskars territoriella församlingar;

3. Stockholms läns södra valkrets, innefattande Sotholms, Svartlösa, Öknebo, Färentuna och Sollentuna härad, Danderyds, Åkers och Värmdö skeppslag samt städerna Södertälje och Vaxholm;

4. Stockholms läns norra valkrets, innefattande Långhundra, Ärlinghundra, Seminghundra, Vallentuna, Lyhundra och Sjuhundra härad, Bro och Vätö, Frötuna och Länna samt Väddö och Häfverö skeppslag, Frösåkers och Närkehärad härad samt städerna Norrtälje, Usthammar, Öregrund och Sigtuna;

5. Uppsala län;
6. Södermanlands läns norra valkrets, innefattande Väster-Rekarne, Öster-Rekarne, Åkers och Selebo härad samt städerna Eskilstuna, Torsålla, Strängnäs och Mariefred;
7. Södermanlands läns södra valkrets, innefattande Oppunda, Villåttinge, Jönåkers, Rönö, Hölebo och Daga härad samt städerna Nyköping och Trosa;
8. Östergötlands läns norra valkrets, innefattande Aska, Finspånge läns, Björkekind, Östkind och Lösings härad, Bråbo härad utom Östra Eneby kommun, Memmings härad utom Borgs kommun, Hammarkinds och Skärkinds härad samt städerna Motala och Söderköping;
9. Norrköpings och Linköpings valkrets, innefattande Norrköpings stad med Östra Eneby och Borgs kommuner samt Linköpings stad;
10. Östergötlands läns södra valkrets, innefattande Dals, Bobergs, Lysings, Göstrings, Vifolka, Valkebo, Gullbergs, Åkerbo, Bankekind, Hanekinds, Kinda och Ydre härad samt städerna Vadstena och Skeninge;
11. Jönköpings läns östra valkrets, innefattande Norra Vedbo, Södra Vedbo, Östra och Västra härad samt Eksjö stad;
12. Jönköpings läns västra valkrets, innefattande Tveta, Vista, Mo, Östbo och Västbo härad samt städerna Jönköping och Grenna;
13. Kronobergs läns östra valkrets, innefattande Konga, Uppvidinge, Norrvidinge och Kinnevalds härad samt Växjö stad;
14. Kronobergs läns västra valkrets, innefattande Allbo och Sunnerbo härad;
15. Kalmars läns norra valkrets, innefattande länets norra landstingsområde;
16. Kalmar läns södra valkrets, innefattande länets södra landstingsområde;
17. Gottlands län;
18. Blekinge län;
19. Kristianstads läns nordvästra valkrets, innefattande Södra Åsbo, Bjäre, Norra Åsbo, Västra Göinge och Östra Göinge härad samt Ängelholms stad;
20. Kristianstads läns sydöstra valkrets, innefattande Villands, Gärds, Albo, Ingelstads och Järrestads härad samt städerna Kristianstad och Simrishamn;
21. Malmöhus läns norra valkrets, innefattande Luggude, Rönnebergs och Onsjö härad;

22. Malmöhus läns mellersta valkrets, innefattande Harjagers, Frosta, Färs, Torna och Bara härad;
23. Malmöhus läns södra valkrets, innefattande Oxie, Skytts, Vemmenhögs, Ljunits och Herrestads härad samt städerna Ystad, Trelleborg och Skanör med Falsterbo;
24. Städerna Hälsingborg, Landskrona och Lund;
25. Malmö stad;
26. Hallands län;
27. Göteborgs och Bohus läns södra valkrets, innefattande Askims, Västra Hisings, Östra Hisings, Säfvedals, Inlands Södre, Inlands Nordre, Inlands Fräkne, Inlands Torpe, Tjörns, Orusts östra och Orusts västra härad samt städerna Marstrand och Kungälf;
28. Göteborgs och Bohus läns norra valkrets, innefattande Lane, Tunge, Stångenäs, Sörbygdens, Sotenäs, Kville, Tanums, Bullarens och Vette härad samt städerna Uddevalla, Lysekil och Strömstad;
29. Göteborgs stad;
30. Älfsborgs läns norra valkrets, innefattande Nordals, Sundals, Valbo, Tössbo och Vedbo härad samt Åmåls stad;
31. Älfsborgs läns mellersta valkrets, innefattande Flundre, Väne, Bjarke, Vätle, Ale, Kullings och Gäsene härad samt städerna Vänersborg och Alingsås;
32. Älfsborgs läns södra valkrets, innefattande Ås, Kinds, Redvägs, Marks, Vedens och Bollebygds härad samt städerna Borås och Ulricehamn;
33. Skaraborgs läns norra valkrets, innefattande Vadsbo, Kåkinds, Valle, Kinne och Kinnefjärdings härad samt städerna Mariestad, Sköfde, Hjo och Lidköping;
34. Skaraborgs läns södra valkrets, innefattande Åse, Viste, Barne, Laske, Kållands, Skånings, Vilske, Gudhems, Vartofta och Frökinds härad samt städerna Skara och Falköping;
35. Värmlands läns norra valkrets, innefattande Älfdals och Fryksdals härad;
36. Värmlands läns östra valkrets, innefattande Fernebo, Ölme, Visnums, Väse, Nyeds, Kils och Karlstads härad samt städerna Karlstad, Kristinehamn och Filipstad;
37. Värmlands läns västra valkrets, innefattande Grums, Gillbergs, Näs, Nordmarks och Jösse härad;
38. Örebro läns norra valkrets, innefattande Nora och Hjulsjö, Grythytte och Hällefors, Nya Kopparbergs samt Lindes och Ramsbergs

bergslag, Fellingsbro, Glanshammars och Örebro härad äfvensom städerna Örebro, Nora och Lindesberg;

39. Örebro läns södra valkrets, innefattande Karlskoga bergslag, Kumla, Grimstens, Hardemo, Edsbergs, Sundbo, Askers och Sköllersta härad samt Askersunds stad;

40. Västmanlands läns östra valkrets, innefattande Torstuna, Simtuna, Öfver-Tjurbo, Våla, Ytter-Tjurbo, Siende, Tuhundra och Norrbo härad samt städerna Västerås och Sala;

41. Västmanlands läns västra valkrets, innefattande Åkerbo härad, Skinnskattebergs och Gamla Norbergs bergslag, Vagnsbro och Snefringe härad samt städerna Arboga och Köping;

42. Kopparbergs läns östra valkrets, innefattande Folkare härad, Hedemora tingslag och Falu domsagas norra tingslag äfvensom städerna Falun, Hedemora och Säter;

43. Kopparbergs läns västra valkrets, innefattande Falu domsagas södra, Västerbergslags samt Nås och Malungs tingslag;

44. Kopparbergs läns norra valkrets, innefattande Gagnefs, Leksands, Rättviks, Mora, Orsa, Ålfalds samt Särna och Idre tingslag;

45. Gästriklands valkrets, innefattande Gästriklands östra och Gästriklands västra tingslag samt Gäfle stad;

46. Hälsinglands södra valkrets, innefattande Bollnäs och Alatinglag samt Söderhamns stad;

47. Hälsinglands norra valkrets, innefattande Ljusdals, Arbrå och Järfösö, Enångers, Forsa, Bergsjö och Delsbo tingslag samt Hudiksvalls stad;

48. Medelpads valkrets, innefattande Selångers, Tuna, Torps, Njurunda, Sköns, Indals och Ljustorps tingslag samt Sundsvalls stad;

49. Ångermanlands södra valkrets, innefattande Säbrå, Stigsjö, Viksjö, Häggdångers, Gudmundrå, Högsjö och Hemsö kommuner, Boteå, Sollefteå, Resele och Ramsele tingslag samt Härnösands stad;

50. Ångermanlands norra valkrets, innefattande Nora, Bjärträ och Skogs kommuner, Nätra, Nordingrå samt Själevads och Arnäs tingslag äfvensom Örnsköldsviks stad;

51. Jämtlands läns södra valkrets, innefattande Svegs, Hede, Bergs, Ragunda samt Refsunds, Brunflo och Näs tingslag äfvensom Östersunds stad;

52. Jämtlands läns norra valkrets, innefattande Sunne, Ovikens, Hallens, Undersåkers, Offerdals, Rödöns, Lits och Hammerdals tingslag;

53. Västerbottens läns södra valkrets, innefattande Normalings och Bjurholms, Umeå, Degerfors, Lycksele lappmarks och Åsele lappmarks tingslag samt Umeå stad;

54. Västerbottens läns norra valkrets, innefattande Nysätra, Burträsk, Skellefteå samt Norsjö och Malå tingslag äfvensom Skellefteå stad;

55. Norrbottens läns södra valkrets, innefattande Piteå, Älfsby, Arvidsjaur lappmarks, Arjeplogs lappmarks, Neder-Luleå, Öfver-Luleå samt Jockmocks lappmarks tingslag äfvensom Piteå och Luleå städer;

56. Norrbottens läns norra valkrets, innefattande Råneå, Neder-Kalix, Öfver-Kalix, Gällivare lappmarks, Juckasjärvi lappmarks, Enontekis lappmarks, Pajala, Korpilombolo, Öfver-Torneå samt Neder-Torneå och Karl Gustafs tingslag jämte Haparanda stad.

Om valdistrikt och om valnämnd.

19 §.

I valkrets, som innefattar flera kommuner, förrättas val kommunvis, därvid hvarje kommun bildar ett valdistrikt; dock att kommun, som till följd af folkmängdens storlek, samfärdsförhållandena eller andra orsaker finnes icke lämpligen böra utgöra ett enda valdistrikt, må delas i två eller flera. Höra på landet delar af samma kommun till olika valkretsar, bildar hvarje del ett valdistrikt.

Valkrets, som består af en stad eller del af stad, bildar ett valdistrikt; dock må, där så finnes lämpligt, sådan valkrets delas i två eller flera valdistrikt.

20 §.

1. Vill någon i kommunen eller, beträffande stad, som är delad i valkretsar, i valkretsen boende och till deltagande i riksdagsmannaval berättigad väcka förslag om sådan delning af valdistrikt som i 19 § sägs, eller om upphäfvande af eller ändring i redan skedd delning, göre framställning till Konungens befallningshafvande. Ej må framställning bifallas med mindre yttrande inhämtas från kommunalstämma eller i stad magistrat och stadsfullmäktige. Skall kommun på landet delas må delar af samma by eller hemman ej utan synnerliga skäl förläggas till olika valdistrikt. I beslut om delning af valdistriktet skall jämväl angifvas tiden för beslutets ikraftträdande, och varde beslutet af Konungens befallningshafvande kungjortd.

2. Öfver beslut, som i 1 mom. afses, må besvär anföras i den ordning, som är bestämd för öfverklagande af Konungens befallningshafvandes utslag i mål, hvilka bedömas efter förordningarna om kommunalstyrelse.

21 §.

För hvarje valdistrikt å landet skall finnas en valnämnd af fem inom distriktet boende personer. Ordförande i denna nämnd jämte suppleant för honom förordnar Konungens befallningshafvande årligen före februari månads utgång. De fyra ledamöterna jämte två suppleanter väljas å första ordinarie kommunalstämma hvarje år i den ordning, som om nämndemansval är stadgad. Det åligger kommunalstämmans ordförande att ofördröjligen utan lösen låta tillstålla en hvar af de valda ledamöterna och suppleanterna i valnämnden ett utdrag af stämmaprotokollet, i hvad dem rör. Om de personers namn och bostad, som blifvit till ordförande och suppleant för honom utsedda, låter Konungens befallningshafvande i länskungörelserna meddela underrättelse.

22 §.

I valnämnden skola minst två ledamöter utom ordföranden vara närvarande. Såsom nämndens beslut gäller den mening, om hvilken de flesta röstande sig förena, eller, vid lika rösttal, den mening, ordföranden biträder.

Vid valnämndens sammanträden föres protokoll af ordföranden.

23 §.

Af kommunalstämma lämnadt uppdrag att vara ledamot eller suppleant i valnämnd må ej annan afsäga sig, än ämbets- eller tjänsteman, som af sin befattning är hindrad att uppdraget fullgöra; den, som uppnått sextio års ålder; samt den, hvilken eljest uppgifver hinder, som af stämman godkännes.

24 §.

Menar någon att val af ledamot eller suppleant i valnämnd icke skett i laga ordning, eller vill någon klaga däröfver att af honom gjord afsägelse af uppdrag, som i 23 § afses, icke godkänts, äge han

att hos Konungens befallningshafvande anföra besvär före klockan 12 å femtonde dagen, i förra fallet från den dag, då valet hölls, och i senare fallet från den dag, då det beslut meddelades, däri rättelse sökes; och må öfver Konungens befallningshafvandes utslag i sådant mål klagan ej föras.

Om röstlängd.

25 §.

För hvarje valdistrikt skall röstlängd upprättas, på landet och i stad, där magistrat ej finnes, af den tjänsteman som verkställer debitering af utskylderna till kronan, samt i annan stad af magistraten eller, där särskilda tjänstemän äro för nämnda debitering förordnade, af dessa under magistratens inseende.

26 §.

Röstlängd upprättas före den 25 juni hvarje år och skall efter mantalslängden för samma år upptaga alla manliga invånare inom valdistriktet, hvilkas ålder vid årets början ej understiger tjugufyra år. Enhvar sådan person, om hvilken upplysning ej vinnes, att han den 10 juni brister i något af hvad lag stadgar såsom villkor för rösträtt, antecknas i längden såsom röstberättigad; dock att den, som icke varit i kommunen mantalsskrifven å sådan tid, att han under sistförflutna kalenderåret skolat därstädes erlægga utskylder, ej må upptagas såsom röstberättigad, med mindre af tillgängliga handlingar framgår eller eljest styrkes, att honom i hans mantalsskrifningsort påförda, sistnämnda år till betalning förfallna utskylder blifvit erlagda eller att han icke detta år haft att erlægga några sådana utskylder.

Närmare föreskrifter i afseende å röstlängdens upprättande så ock om skyldighet för vederbörande myndigheter att lämna erforderliga uppgifter till införande i längden meddelas af Konungen.

27 §.

Senast den 25 juni skall röstlängd vara afsänd eller aflämnad för landet till ordföranden i valnämnden och i stad till magistraten, där denna ej själf verkställt upprättandet.

28 §.

Från och med den 3 till och med den 9 juli skall röstlängden vara å lämpligt ställe inom valdistriktet under behörig tillsyn framlagd för granskning. Det åligger valnämndens ordförande eller magistraten att ej mindre senast den 25 juni kungöra, på sätt i 29 § sägs, tid och ställe för framläggandet än äfven ofördröjligen till enhvar i röstlängden upptagen person, som däri icke antecknats såsom röstberättigad, härom med allmänna posten sända underrättelse med angifvande af den eller de omständigheter, på grund hvaraf han från rösträtt uteslutits. Till dem, hvilka åtnjuta fattigunderstöd eller sakna stadigt hemvist, vare dock ej nödigt att sända underrättelse.

I kungörelse samt underrättelse, hvarom i denna § förmäles, skall jämväl angifvas tiden, inom hvilken anmärkning mot röstlängd för att upptagas till pröfning bör, jämlikt 30 § här nedan, vara till valnämndens ordförande eller magistraten inlämnad, samt tid och ställe för pröfning enligt 33 § af sålunda gjorda anmärkningar.

29 §.

Kungörelse samt underrättelse, hvarom i 28 § förmäles, skola affattas enligt formulär 1 och 2 vid denna lag. Blanketter till nämnda underrättelse tillhandahållas vederbörande af Konungens befallningshafvande.

Kungörelsen skall uppläsas i kyrkan och, där så kan ske, i ortstidningar införas.

30 §.

Vill någon, hvilken rösträtt enligt längden ej tillkommer, för sig påstå sådan rätt, eller anser någon, att annan icke må vara däri upptagen såsom röstberättigad, äger han att sina anmärkningar, skriftligen affattade och åtföljda af de bevis han vill åberopa, ingifva till valnämndens ordförande eller magistraten sist den 15 juli före klockan tolf på dagen.

31 §.

Har någon i rätt tid gjort anmärkning däremot, att annan i röstlängden upptagits såsom röstberättigad, skall härom till denne af val-

nämndens ordförande eller magistraten ofördröjligen med allmänna posten sändas underrättelse med angifvande af dagen för anmärkningens pröfning. Blanketter till sådan underrättelse, affattade i öfverensstämmelse med formulär 3 vid denna lag, skola af Konungens befallningshafvande hållas vederbörande tillhanda.

32 §.

Varder anmärkning ej ingifven inom föreskrifven tid, kommer den ej under pröfning.

33 §.

Den 25 juli eller, om söndag då infaller, nästa dag sammanträder på landet för hvarje valdistrikt valnämnden för pröfning af de mot röstlängden framställda anmärkningar. Samma lag vare i stad för magistraten, dock att sammanträde, som skulle hållas å måndag, i stället äger rum nästa dag. Sammanträdet skall börja klockan 10 förmiddagen, och vare förhandlingarna offentliga.

Sedan vid sammanträdet tillfälle lämnats till bemötande af gjorda anmärkningar med rätt för den, mot hvilkens rösträtt anmärkning blifvit enligt 30 § framställd, att åberopa jämväl omständigheter, som inträffat efter den 15 juli, skall valnämnden eller magistraten öfver hvarje i behörig tid framställd anmärkning omedelbart eller senast dagen efter slutad förhandling afkunna beslut, som, med angifvande i korthet af skälen därför, tecknas å den pröfvade anmärkningsskriften.

I röstlängden införas de rättelser, som af dessa beslut föränledas.

Röstlängden, sålunda rättad, underskrifves af valnämnden eller magistraten. Har anmärkning mot röstlängden ej inom behörig tid framställts, varde intyg därom af valnämndens ordförande eller magistraten tecknad å längden.

34 §.

1. Vill någon klaga öfver beslut, som i 33 § sägs, göra härom anmälan hos valnämndens ordförande eller magistraten genast eller sist å tredje dagen från den dag, då beslutet afkunnades, och ingifve sina besvär till Konungens befallningshafvande sist före klockan 12 å tionde dagen från sistnämnda dag.

Det åligger valnämndens ordförande eller magistraten att, då anmälan om besvär sker, därom göra anteckning vid beslutet å anmärkningsskriften samt att, sedan den för anmälan bestämda tid utlupit, ofördröjligen insända till Konungens befallningshafvande utdrag af röstlängden i de delar, som angå besvär, hvarom anmälan skett, äfvensom handlingarna rörande dessa besvär.

2. Afse besvären annan än klaganden, skola de ingifvas i två exemplar; och vare i sådant fall klaganden skyldig att genast åter uttaga det ena exemplaret af de ingifna besvärshandlingarna och låta det tillställas den, som besvären afse, samt inom den tid af minst två, högst tio dagar, som Konungens befallningshafvande efter omständigheterna i hvarje särskildt fall bestämmer, till Konungens befallningshafvande inkomma med bevis om dagen för delgifningen.

35 §.

Göres ej anmälan, som i 34 § 1 mom. sägs, eller ingifvas ej besvären inom föreskrifven tid, eller inkommer ej bevis, som i 34 § 2 mom. sägs, inom därför bestämd tid, varda besvären ej upptagna till pröfning.

36 §.

Har före utgången af den för ingifvande af delgifningsbevis bestämda tid klaganden låtit besvärshandlingarna tillställas den, som besvären afse, äge denne tillfälle att inom den tid af minst två, högst tio dagar, som Konungens befallningshafvande utsätter, räknad från dagen för handlingarnas delgifning, till Konungens befallningshafvande inkomma med förklaring.

37 §.

Hvad i afseende å besvärshandlingars delgifning och ingifvande af bevis därom samt förklarings afgifvande bör iakttagas så ock påföljden för försummelse att i rätt tid inkomma med delgifningsbevis skall tecknas på besvärsskriften.

38 §.

Då inkommet besvärsmål är i skick att kunna afgöras, teckne Konungens befallningshafvande å besvärshandlingarna sitt beslut och

återsände handlingarna till valnämndens ordförande eller magistraten. De rättelser, som af Konungens befallningshafvandes beslut föranledas, skola af ordföranden eller magistraten i röstlängden införas.

Ej må besvärshandlingar till part återställas.

39 §.

Öfver Konungens befallningshafvandes beslut må särskild klagan ej föras. Anföras besvär öfver valförrättning, vid hvilken beslutet tjänat till efterrättelse, må i sammanhang därmed talan mot beslutet fullföljas.

40 §.

Har emot röstlängd, som blifvit i föreskrifven ordning framlagd, anmärkning ej förekommit, eller har i anledning af framställd anmärkning beslut gifvits och rättelse, där sådan ifrågakommer, i längden gjorts, lände den röstlängd vid riksdagsmannaval, som därefter, intill dess en ny röstlängd på enahanda sätt kommit till stånd, hålles, till ovillkorlig efterrättelse, där ej, på sätt nedan stadgas, rättelse skall i längden verkställas.

Har på klagan, som i samband med besvär öfver valförrättning blifvit förd, röstlängden i någon del förklarats felaktig, skall, ehvad felaktigheten ländt till förrättningens upphäfvande eller ej, Konungens befallningshafvande i längden införa de af beslutet föranledda rättelser.

41 §.

Ej må vid klagan öfver beslut i fråga om anmärkning mot röstlängd andra bevis gälla än de, som hos valnämnden eller magistraten varit i laga ordning företedda.

Om valets kungörande och förrättande.

42 §.

Valförrättare vare på landet valnämnden, i stad, som utgör ett valdistrikt, magistraten; och i annan stad magistratens deputerade, hvarom i 71 § här nedan sägs.

43 §.

När val till Andra Kammaren skall äga rum, låte Konungens befallningshafvande därom i god tid förut utgå kungörelse, som uppläses i kyrkorna och införes i ortstidningar. I kungörelsen upptages antalet af dem, som skola väljas inom valkretsen, och utsättes, utom dag och tid för valet, valstället inom hvarje valdistrikt samt tid och ställe för rösternas sammanräknande. Kungörelsen skall tillika innehålla erinran om den skyldighet, som jämlikt 55 § åligger valförrättare, att ofördröjligen till Konungens befallningshafvande insända valkuvert, valprotokoll och röstlängd.

44 §.

Då nya val i hela riket till Andra Kammaren böra äga rum, skola i stad, som bildar mer än en valkrets, val förrättas samtidigt i alla valkretsar.

45 §.

Valet äger rum inför öppna dörrar. Ej må därvid tal hållas, eller tryckta eller skrifna upprop till de väljande tillåtas inom vallokalen.

Det åligger de närvarande att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som valförrättaren för ordningens upprätthållande och valförrättningens behöriga fortgång finner skäl meddela. Uppstår oordning, som ej kan afstyras, äge valförrättaren att afbryta förrättningen.

I vallokal skall exemplar af denna lag finnas anslaget.

46 §.

Valet skall börja klockan 9 förmiddagen och fortgå till klockan 2 eftermiddagen samt därefter fortsättas å landet från klockan 6 till klockan 8 och i stad från klockan 5 till klockan 9 eftermiddagen; dock att, där allmän gudstjänst å valdagen hålles inom valdistriktet, uppehåll göres för den tid gudstjänsten pågår.

— Där å någon ort andra tider för valets förrättande finnas mera lämpliga, äge Konungens befallningshafvande att därom på framställning af valförrättaren förordna, med iakttagande att tillträde till valet

skall finnas minst två timmar före klockan 3 eftermiddagen och minst en timme efter klockan 6 eftermiddagen.

47 §.

Vid valet skola begagnas valsedlar af hvitt papper utan kännetecken.

Å valsedel må före namnen utsättas partibeteckning (partinamn eller annan beteckning i ord för viss grupp af valmän eller för viss meningsriktning).

Namnen skola å valsedeln uppföras i en följd, det ena under det andra, och må utgöra högst två utöfver det antal riksdagsmän valet afser. Af namnen anses så många, från början räknadt, som motsvara antalet riksdagsmän, afse själfva riksdagsmannavalet och de öfriga allenast val af efterträdare åt afgången riksdagsman. Har å valsedeln medelst en linje afskilts ett mindre antal namn, från början räknadt, anses dock allenast de sålunda afskilda främsta namnen afse själfva riksdagsmannavalet.

Valsedel bör innehålla tydlig uppgift på den eller de utseddes namn, titel eller yrke och hemvist så ock den beteckning i öfrigt, som kan vara nödig för att fullt otvetydigt utmärka, hvem eller hvilka åsyftas.

48 §.

Vid förrättningen skola kuvert af ogenomskinligt papper, lika till storlek och beskaffenhet, tillhandahållas valmännen för det ändamål, hvarom i 49 § förmäles. Innan valkuvert utlämnas, skall valförrättaren därå intrycka en stämpel, utvisande det valdistrikt, där förrättningen äger rum.

Omedelbart före röstningens början skall ordföranden visa de närvarande, att valurnan är tom.

49 §.

En hvar, som anmäler sig till valet, erhåller vid valbordet ett valkuvert.

I vallokalen skola till lämpligt antal finnas afskilda platser, afsedda att möjliggöra för en hvar att med valhemlighetens bevarande kunna inlägga sin valsedel i kuvertet. För sådant ändamål skola dessa platser

vara inrättade med skärmar eller annat dylikt, dock så anordnad att för såväl valförrättaren som allmänheten är synligt, när en plats är upptagen; och åligger det valförrättaren att vaka öfver att valmans förehafvande där ej må af någon kunna iakttagas.

Efter det valmannen vid någon af omförmälta särskilda platser inlagt sin valsedel i kuvertet och tillslutit detsamma, öfverlämnar han utan dröjsmål personligen kuvertet till ordföranden. Sedan denne förvissat sig om, att den, som vill rösta, är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad, och tillsett, att kuvertet är behörigen stämpladt men eljest på utsidan omärkt, nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan, i sammanhang hvarmed i röstlängden vid den röstades namn göres anteckning, att rösträtten utöfvats.

50 §.

Valman, som på grund af kroppsligt fel är oförmögen att i föreskrifven ordning afgifva sin röst, äge att till biträde vid röstningen anlita den, han själf därtill utser.

51 §.

Ej må någon i annan ordning, än nu är sagd, sin rösträtt utöfva. Valkuvert, som saknar behörig stämpel eller är å utsidan märkt med annat kännetecken, varde ej mottaget.

52 §.

Då uppehåll i valförrättningen sker, skall valurnan omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill samt därefter sättas i säkert förvar; och bör, innan förseglingen vid förrättningens fortsättande borttages, valförrättaren inför öppna dörrar förvissa sig om att sigillen äro obrutna.

53 §.

De valmän, som vid det klockslag, då uppehåll i valet göres eller valet skall sluta, äro tillstädes i vallokalen eller, om utrymme där saknas, å anvisad plats därtill men ej då hunnit deltaga i valet, äga rätt att aflämna sina valsedlar.

54 §.

När alla, som vid det för valets slut fastställda klockslag äga tillträde till valet, aflämnat sina valsedlar, förklare ordföranden röstningen afslutad.

Omedelbart därefter uttagas valkuverten ur valurnan och räknas öppnade. I det protokoll, som i öfverensstämmelse med det vid denna lag fogade formulär 4 med därå gjorda anvisningar skall föras vid förrättningen, antecknas antalet valkuvert. Jämväl räknas och upptages i protokollet antalet af de personer, som enligt anteckningarna i röstlängden deltagit i valet.

Valkuverten inläggas härefter i hållfast omslag, som omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill. De sålunda åsatta sigillen skola jämväl i protokollet aftryckas.

55 §.

Sedan valprotokollet upplästs och dess riktighet bekräftats af ordföranden och två af de närvarande, afslutas valförrättningen med tillkännagifvande af tid och ställe, som blifvit utsatt för rösternas sammanräknande.

Valförrättaren insände därefter ofördröjligen till Konungens befallningshafvande valkuverten, valprotokollet och röstlängden. Sker insändandet med allmänna posten, skall försändelsen assureras.

Om rösternas sammanräknande och valets afslutande.

56 §.

Det åligger Konungens befallningshafvande att i god tid före röstsammanräknandet tillse, att valkuvert, valprotokoll och röstlängd inkommit från alla valdistrikt, samt, där så ej skett, från försumlig valförrättare infordra hvad som felas.

57 §.

Å utsatt tid och ställe verkställas af Konungens befallningshafvande inför öppna dörrar sammanräknandet af de vid valet afgifna röster.

Protokollen öfver röstningen granskas hvar för sig, och sigillen å omslaget till de vid hvarje protokoll fogade valsedlar jämföras med de sigill, som äro å protokollet aftryckta. Förekommer därvid ej skälig anledning, att omslaget efter tillslutningen blifvit öppnadt, brytes förseglingen. I annat fall lämnas omslaget orubbadt, och de däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet.

58 §.

Efter det protokollen från de särskilda valdistrikten upplästs samt valsedlarna uttagits ur valkuverten och granskats, pröfve Konungens befallningshafvande valsedlarnas giltighet och meddele de beslut, hvar till valsedlarna och protokollen må gifva anledning.

59 §.

Ogill är valsedel:
till hvilken användts annat än hvitt papper;
å hvilken finnes något kännetecken, som kan antagas vara med afsikt där anbragt;
hvilken upptager partibeteckning å annat ställe än ofvanför namnen.

Finns i ett valkuvert två eller flera valsedlar, vare de alla ogilla.

60 §.

Upptager valsedel namn på någon, som ej är valbar, eller framgår i afseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, hvem som därmed åsyftas, eller är något namn å sedeln öfverstruket, anses sådant namn såsom obefintligt.

Finns å valsedel flera namn än som enligt 47 § är medgifvet, anses de sista öfvertaliga namnen såsom obefintliga.

Valsedel, som lyder å färre namn än det antal riksdagsmän valet afser, vare ändock giltig.

61 §.

Rösterna sammanräknas och valets utgång bestämmes enligt de i 7, 8 och 10 §§ angifna grunder.

62 §.

Hafva vid valet riksdagsmän icke blifvit till föreskrifvet antal utsedda, anställas ofördröjligen nytt val för besättande af den eller de återstående platserna.

63 §.

Vid förrättningen låte Konungens befallningshafvande föra protokoll, i hvilket antecknas utom annat, som vid förrättningen förekommit, huru många giltiga och ogiltiga valsedlar afgifvits i hvarje val-distrikt, de olika grupper, i hvilka valsedlarna blifvit ordnade, antalet giltiga valsedlar i hvarje grupp, den ordning mellan namnen å valsedlarna, hvilken inom hvarje grupp blifvit bestämd, partigruppernas rösttal, de öfriga jämförelsetal, som varit bestämmande vid fördelningen af platserna mellan grupperna, det antal platser, som tilldelats hvarje grupp, samt slutligen de valda riksdagsmännens namn.

Samtliga valsedlar inläggas, de godkända och de underkända hvar för sig, i omslag, hvilka, innan förrättningen afslutas, förses med minst två närvarandes sigill, hvarom anteckning sker i protokollet. De sålunda inlagda valsedlarna skola jämte de anteckningar, hvilka, på sätt i 7 § sägs, blifvit vid valet förda, förvaras intill utgången af den tid, för hvilken valet gäller.

64 §.

Kan förrättningen icke på en dag bringas till slut, eller varder eljest nödigt att densamma uppskjuta eller afbryta, skola alla valsedlar inläggas i omslag, hvilka förseglas under minst två närvarandes sigill. Dessa omslag jämte andra till valet hörande handlingar skola därefter läggas i säkert förvar; och må förrättningen ej ånyo företagas, innan de närvarande förvissat sig om att de åsatta sigillen äro obrutna.

65 §.

Valets utgång kungöres omedelbart genom uppläsning af val-protokollet. Med protokollets uppläsning, är valförrättningen afslutad.

66 §.

Fullmakt för vald riksdagsman utfärdas af Konungens befallningshafvande. Sådan fullmakt skall hafva följande lydelse:

»Vid riksdagsmannaval, som den (dag, månad, år) hållits i (valkretsens namn) har» N. N. »blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för en tid af tre år, räknade från och med den 1 januari nästkommande år» (eller om valet hållits efter treårsperiodens början: »för tiden till den 1 januari år»); »hvarom detta länder till bevis och fullmakt.» Ort och tid.

67 §.

Har någon, som blifvit vald till riksdagsman, afsagt sig uppdraget, och pröfvas afsägelsen giltig, då skall Konungens befallningshafvande ofördröjligen vid offentlig förrättning så kungjord, som i 14 § sägs, verkställa ny röstsammanräkning enligt de i 9 § angifna grunder. Den, som erhållit högsta rösttalet, inträde såsom ledamot i den afgångnes ställe. Mellan lika rösttal skilje lotten.

Samma lag vare, då riksdagsman eljest afgått före utgången af den tid, för hvilken han blifvit vald.

Efter sammanräkningens afslutande skola valsedlarna åter inläggas under försegling.

68 §.

Vid förrättning, som i nästföregående § afses, skall Konungens befallningshafvande i protokoll upptaga de föreliggande omständigheterna samt hvilken på grund därpå skall inträda i den afgångnes ställe. Sedan detta protokoll vid förrättningen upplästs, utfärde Konungens befallningshafvande omedelbart fullmakt för den sålunda utsedde.

Sådan fullmakt skall vara af följande lydelse:

»Sedan» N. N. »blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för (valkretsens namn) för en tid af tre år, räknade från och med den 1 januari år » (eller om den afgångne utsetts först efter treårsperiodens början: »för tiden till den 1 januari år»), »men denna plats blifvit ledig, har vid förrättning enligt 67 § af lagen om val till Riksdagen» N. N. »blifvit utsedd att inträda såsom ledamot af nämnda kammare för tiden till den 1 januari år »

(eller om förrättningen hållits före treårsperiodens början: »för sagda tid»); »hvarom detta länder till bevis och fullmakt.» Ort och tid.

69 §.

Finnes, i fall, som i 67 § afses, å där omförmälta valsedlar icke namn å någon, som kan inträda såsom ledamot i den afgangnes ställe, då skall nytt val anställas för besättande af den lediga platsen.

Samma lag vare, där fel, som på besvär öfver den omedelbara utgången af valet förklarats hafva förelupit, är sådant, att det ej kan afgöras, hvem som bör inträda i den afgangnes ställe.

Allmänna bestämmelser.

70 §.

Hvad ofvan är stadgadt i afseende å magistrat vare i stad, där magistrat ej finnes, gällande om den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse.

71 §.

Äro i stad flera valdistrikt, skall magistraten för hvarje valdistrikt utse tre eller flera deputerade att vara valförrättare i distriktet. Af dessa förer den främste ordet. Protokollet öfver valförrättningen föres af den, magistraten därtill utsett.

Till deputerad må i fall af behof utses den, som eljest ej tillhör magistraten.

72 §.

Om besvär öfver val till Andra Kammaren är stadgadt i riksdagsordningen.

73 §.

I de ärenden rörande val till Andra Kammaren, hvarom i denna lag förmäles, må det vara en hvar tillåtet att, under iakttagande af

behörig tid och ordning, på eget äfventyr till myndighet insända handlingar i betaldt bref med allmänna posten; dock att hvad sålunda är stadgadt ej äger tillämpning i fråga om besvär.

74 §.

Infaller å söndag eller annan allmän helgdag tid, då anmärkning mot röstlängd, som i 30 § sägs, sist bör framställas eller då åtgärd för talans fullföljande eller bevarande sist bör företagas, må anmärkningen framställas eller åtgärder vidtagas å nästa söckendag.

75 §.

Valnämnden eller magistraten åligger ombesörja, att de anordningar, som i 49 § afses, ordentligen verkställas.

Kostnaden för dessa anordningar så ock de af denna lag föranledda utgifter för valkuvert och stämplat äfvensom kungörande, som åligger valnämndens ordförande eller magistrat, skola gäldas af kommunerna, hvilka jämväl hafva att tillhandahålla lämpliga vallokaler.

Denna lag träder i kraft samma dag, som det hvilande förslaget om ändring i §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 6 till och med 23, 25, 28 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen, efter att hafva af Riksdagen antagits, varder af Konungen gilladt; dock att, i fråga om val till Andra Kammaren, de före år 1909 i sådant hänseende gällande stadganden skola tillämpas, intill dess nya val i hela riket till Andra Kammaren första gången förrättas efter utgången af augusti månad 1910.

Formulär 1.

Formulär till kungörelse om framläggande af röstlängd.**Kungörelse.**

Härmed tillkännagifves, att röstlängd till efterrättelse vid val till Riksdagens Andra Kammare i N. N. valdistrikt finnes under tiden från och med den 3 till och med den 9 juli framlagd i — — —¹⁾ för att där vara för granskning tillgänglig; och erinras tillika, att den, hvilken rösträtt enligt denna längd ej tillkommer, men som för sig vill påstå sådan rätt, eller den, som anser, att annan icke må vara i längden upptagen såsom röstberättigad, äger att sina anmärkningar, skriftligen affattade och åtföljda af de bevis han vill åberopa, ingifva till — — —²⁾ sist å . . .³⁾ dagen den —⁴⁾ juli före klockan 12 på dagen, äfvensom att pröfning af de mot röstlängden framställda anmärkningar äger rum i — — —⁴⁾ . . .⁵⁾ dagen den — — —⁵⁾.

Ort och tid.

Underskrift.

Anvisningar:

¹⁾ Här angifves den lokal, i hvilken röstlängden kommer att framläggas. Vid bestämmande af lokal iakttages, att behörig tillsyn öfver längden må kunna å det angifna stället utöfvas till förekommande af att eljest anteckning i längden skulle af någon kunna verkställas.

²⁾ Valnämndens ordförande, magistrat eller stadsstyrelse.

³⁾ Här utsättes med angifvande af veckodag och datum den tid, inom hvilken anmärkningarna sist skola vara ingifna; det är den 15 juli eller, om söndag då infaller, näst påföljande söckendag.

⁴⁾ Sockenstuga, rådhus eller annan lämplig lokal.

⁵⁾ Här utsättes med angifvande af veckodag och datum den för anmärkningars pröfning bestämda tid, som är den 25 juli eller, om söndag då infaller, näst påföljande söckendag.

Formulär 2.

Formulär till underrättelse enligt 29 §.

Jämlikt den röstlängd, som detta år upprättats för att i N. N. valdistrikt tjäna till efterrättelse vid val till Riksdagens Andra Kammare, varder Eder härigenom meddeladt, att Ni på grund af att — — — — —¹⁾ icke är i röstlängden antecknad såsom röstberättigad.

Därest Ni vill för Eder påstå rätt till deltagande i riksdagsmannaval, vid hvilket nämnda röstlängd skall begagnas, äger Ni att Edra anmärkningar, skriftligen affattade och åtföljda af de bevis, Ni vill åberopa, ingifva till — — —²⁾ sist å . . .³⁾ dagen den — —³⁾ juli före klockan 12 på dagen, och kommer pröfning af sådana anmärkningar att äga rum i — — —⁴⁾ . . .⁵⁾ dagen den —⁵⁾ juli med början klockan 10 förmiddagen.

Poststämpelns datum.

Underskrift.

Anvisningar:

¹⁾ Här införes den eller de omständigheter, på grund hvaraf vederbörande från rösträtt uteslutits.

²⁾ Valnämndens ordförande, magistrat eller stadsstyrelse.

³⁾ Här utsättes med angifvande af veckodag och datum den tid, inom hvilken anmärkningarna sist skola vara ingifna; det är den 15 juli eller, om söndag då infaller, näst påföljande söckendag.

⁴⁾ Vederbörande lokal.

⁵⁾ Här utsättes med angifvande af veckodag och datum den för anmärkningars pröfning bestämda tid, som är den 25 juli eller, om söndag då infaller, näst påföljande söckendag.

Formulär 3.

Formulär till underrättelse enligt 31 §.

Härigenom varder Eder till kännedom meddeladt: att i rätt tid anmärkning . . . framställts däremot, att i den röstlängd, som detta år upprättats för att i N. N. valdistrikt tjäna till efterrättelse vid val till Riksdagens Andra Kammare, Ni upptagits såsom röstberättigad; samt att anmärkning afse., att — — — — — — — — — —

Pröfning af anmärkning äger rum i — — —¹⁾ . . .²⁾ dagen den —²⁾ juli med början kl. 10 förmiddagen, då tillfälle lämnas Eder att bemöta anmärkning . . .

Poststämpelns datum.

Underskrift.

Anvisningar.

¹⁾ Vederbörande lokal.

²⁾ Här utsättes med angifvande af veckodag och datum den för anmärkningars pröfning bestämda tid, som är den 25 juli eller, om söndag då infaller, näst påföljande söckendag.

*Formulär 4.***Formulär till protokoll vid riksdagsmannaval.**

Protokoll i N. N. valdistrikt vid val af ledamot i Riksdagens Andra Kammare å — — — (vallokalen) i — — — (orten) den — — — (dag, månad och år).

Till förrättande af det riksdagsmannaval, som blifvit utsatt att hållas härstädes denna dag, sammanträdde klockan — — — — — den för sådant ändamål utsedda valnämnd (eller i stad, som utgör ett valdistrikt: »stadens magistrat»; eller i stad, som består af flera valdistrikt: »magistratens deputerade»).

— — — — —¹⁾
Valet fortgick till klockan — — — eftermiddagen med uppehåll — — —²⁾
Vid valet afgåfvo — — — — —³⁾ röstande i vederbörlig ordning valkuvert. — — — — —⁴⁾

Samtliga valkuvert inlades efter verkställd räkning i ett omslag, hvilket förseglades med de — — —⁵⁾ sigill, som här nedan finnas aftryckta.
— — — — —⁶⁾

Vid protokollet
N. N.

Att detta protokoll vid valförrättningen upplästs och befunnits riktigt bekräftas.

N. N.

Ordförande vid valet.

N. N.

N. N.

Anvisningar:

- 1) Har valet till följd af gudstjänst ej kunnat börja å bestämd tid, varde det här anmärkt.
 - 2) Här angifves tiden, hvarunder uppehåll i förrättningen, äfven på grund af gudstjänst, ägt rum.
 - 3) Antalet.
 - 4) Har någon förvägrats att utöfva rösträtt, varde det, med tydligt angifvande af personens namn och orsaken till denna vägran, här anmärkt.
 - 5) Antalet, som skall vara minst två.
 - 6) Här upptages hvad i öfrigt förekommit af beskaffenhet att böra i protokollet antecknas.
-